

**MORA
KOMMUN**

STRATEGI HÅLLBARA MORA

- 2022-11-03

Strategi Hållbara Mora

Fastställt

Reviderad

Produktion Kommunledningskontoret Dnr MK MS 2022/00201

Innehållsförteckning

Förord	4
Målbild 2030	5
Hållbara Mora - stärkt social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.....	5
1 Strategi Hållbara Mora	8
1.1 Inledning.....	8
1.2 Så här gör vi – förutsättningar och ansvar	8
1.3 Målbild.....	8
1.4 Riktlinjer.....	9
1.5 Önskat läge.....	9
1.6 Utvecklings- och insatsområden	9
1.7 Uppföljning	9
2. Arbetet framåt	9
3. Utvecklingsområden med insatsområden.....	10
3.1 Utvecklingsområde 1:Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora	10
3.2 Utvecklingsområde 2: Digitalisera för hållbar utveckling.....	12
3.3 Utvecklingsområde 3: Främja hållbart företagande	13
3.4 Utvecklingsområde 4: Stödja vägen till arbete	14
3.5 Utvecklingsområde 5: Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar	14
3.6 Utvecklingsområde 6: Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren	15
3.7 Utvecklingsområde 7: Ge alla barn en bra start i livet	16
3.8 Utvecklingsområde 8: Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla	17
3.9 Utvecklingsområde 9: Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle	18
3.10 Utvecklingsområde 10: Naturens resurser är hållbart använda	20
4. Agenda 2030 – globala mål för hållbar utveckling.....	21
4.1 Koppling Hållbara Mora och Agenda 2030.....	21

Förord

Förordet skrivs efter fastställande.

Modellen visar att det ekonomiska systemet är en del av det sociala och att det sociala systemet är en del av det miljömässiga. Det miljömässiga är basen och sätter gränserna för övriga dimensioner.

Målbild 2030

Hållbara Mora - stärkt social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet

Året är 2030. Hela kommunen har utvecklats och i Mora bor nu 22 000 invånare, varav drygt hälften bor i tätorten. Mora erbjuder en genuin, aktiv, välkomnande och vacker livsmiljö med goda förutsättningar att leva, bo och verka genom hela livet. Genom platsvarumärket har Moras egna särdrag lyfts fram och bidragit till att öka attraktionskraften. Vi har goda boendemiljöer som lockar nya invånare till Mora, där de hittar möjligheter att kombinera ett tryggt och aktivt liv med arbete. Föreningslivet är rikt, öppet för alla och fyller en viktig funktion i samhället. Det finns olika slag av bostäder och många bor i egna småhus. Goda kommunikationer och ny teknik skapar frihet att välja Mora som bostadsort och ett liv nära naturen på en vacker och tilltalande plats, trots att arbetsplatsen kanske ligger långt därifrån. Digitala tjänster är väl integrerade i vardagslivet. Viss fritidshusbebyggelse är omvandlad till åretruntbostäder eller säsonsboende, vilket gör det möjligt att upprätthålla service på landsbygden. I planeringssammanhang prioriteras rörlighet till fots och per cykel, och därför är det nu många Morabor som möts i mellanrummen på gator, torg och i grönområden på väg till skola, arbete och för att handla. Vinsterna är många, förbättrad folkhälsa, trygga och attraktiva miljöer, förbättrad luftkvalitet och minskat buller. Tack vare energieffektivisering, elektrifiering av transportsektorn, förnybar energi och energilagring minskar behovet av de fossila energikällorna i snabb takt och Mora är en klimatneutral och fossiloberoende kommun senast 2045. I hållbara Mora är livsmedelsproducenterna hjältar och bidrar till ett öppet och levande kulturlandskap. Bra mat är enligt konsumenterna giftfri och säker, näringsriktig, närodlad och hållbart producerad.

Barn och unga – fritid och skoltid

I Mora är barnen viktiga, det är under barndomen vi lägger grunden för hur livet och samhället kan utvecklas. Barnkonventionen löper som en röd tråd från förskola till gymnasium. Under en tioårsperiod har genomtänkta satsningar gjorts för att höja kvalitén på förskola och skola. Som ett resultat av detta står nu en ny 7-9-skola på plats. Vi har en tillgänglig skola där alla har samma möjlighet till jämlik skolgång, oavsett kön, var man bor eller kommer ifrån. Hållbar utveckling är väl integrerat i skolans vardag. Skolan ger grund för ett hälsosamt liv och goda skolresultat.

Vi satsar på hela familjen. Familjecentralen som öppnade för tio år sedan blev en stor succé och har nu kompletterats med en ungdomshälsa. Arbetet är flexibelt och tillsammans, genom samarbete och samverkan och genom att ta vara på individens erfarenheter och förmåga, blir vi hela tiden allt bättre.

Utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter är stort vilket också bidrar till att stärka ungas identitet och utveckling. De barn och unga som lämnar skolan är väl rustade för att möta och känna tillit till livet, skaffa sig en utbildning och ett arbete.

Samhällsplanering – en strategisk fråga

Samhällsplanering är en viktig strategisk fråga och bidrar till att stärka tillit, jämlikhet och främja inflytande. Planering och byggande sker med fokus på livskvalitet, god hälsa och hushållning med resurser. Nya byggnader byggs med demonterbara komponenter och flexibel inredning så att de enkelt kan anpassas till förändrade behov.

Vi värnar högkvalitativ jordbruksmark då det blivit ökad efterfrågan på närproducerade och miljömärkta livsmedel. Bostäder har byggts på olika platser i kommunen, genom förtätning i centrum och byar samt i nya områden.

Måmyren är ett gott exempel på hållbart byggande i ett nytt bostadsområde. Området är nu färdigbyggt och innehåller såväl småhus som radhus och lägenheter med olika upplåtelseformer. Måmyren innehåller även en förskola, ett äldreboende, en närbutik och cykelservice. Byggnaderna är energieffektiva och på en del finns även solenergi installerad. Sammanhängande gång- och cykelstråk samt närhet till kollektivtrafik underlättar resandet till och från området. Grönstråket genom området används flitigt av de boende för rekreation och odling. Närheten till vattnet gör att området är mycket attraktivt och eftertraktat. Området är vackert utformat med till exempel välskötta dagvattenlösningar som förskönar bilden. Viss skötsel sker med gemensamma krafter i området, och de boende samverkar även kring användandet av bilar.

Hållbara transporter

Genomfarten E45/RV70 är färdig vilket skapar ett bättre flöde i trafiken. Vägområdet bildar en tilltalande stadsgata i tätorten med bra möjligheter för oskyddade trafikanter att färdas längs med och att korsa vägen. Gång- och cykeltrafiken har en prioriterad ställning och de välmarkerade stråken är till glädje för såväl invånare som besökare. Elcyklar är populära och används flitigt av många.

Kollektivtrafikresandet är numera ett attraktivt alternativ, framför allt för resor till jobb och skola. Vi ser också att allt fler semesterresor sker med kollektivtrafik. Bilen är ett vanligt färdmedel för Morabon och nästan alla bilar drivs av el eller fossilfria drivmedel. Många har valt att dela bil med andra genom så kallade bilpooler. Den kommunala fordonsparken är effektiv och fossilfri och blev tidigt ett föredöme.

Moras resecentrum spelar en viktig roll som nav för byten mellan olika trafikslag. I närhet till stationsområdet planeras just nu nya bostäder, arbetsplatser och grönytor - ett nytt stationssamhälle med människan i centrum ska här växa fram. Även om arbetet ligger en bit bort väljer allt fler Mora som bostadsort, dels för att det är lätt att pendla med den utvecklade kollektivtrafiken, dels genom den snabba och robusta internetuppkopplingen som möjliggör distansarbete en eller flera dagar i veckan. God infrastruktur och fungerande transportsystem är så betydelsefulla för ett fungerande vardagsliv.

I Mora finns goda möjligheter att studera vidare. Goda kommunikationer och bra system gör det möjligt att plugga vid närliggande högskolor, och på orten finns möjlighet till distansstudier.

Nästan alla Morabor använder internet och digitala tjänster dagligen. De fåtal som inte kan eller har tillgång erbjuds möjlighet till utbildning och stöd.

Teknikutveckling, energieffektivisering och ökad användning av förnybart bioflygbränsle har resulterat i att Mora flygplats numera har en fossilfri flyglinje till Arlanda.

Hållbart näringsliv

Produktion av varor och tjänster bidrar till att lösa dagens och morgondagens samhällsutmaningar. Lokala, starka företag är viktiga för en hållbar utveckling av Mora och världen – socialt, ekonomiskt och miljömässigt. En framgångsfaktor för hållbart företagande är dess tradition av innovativ klurighet i nära samspel med andra. Gott samarbete har resulterat i att vi i Mora - bland skola, arbetsgivare och samhälle - har en gemensam syn på den kunskap och kompetens som krävs för ett hållbart näringsliv. Praktik, lärlingsplatser och tillgång till intressant mentorskap ökar elevernas intresse, förståelse och beredskap för framtida utbildning och arbete. För individen innebär ett arbete möjlighet att försörja sig, att ta vara på sina resurser och vara delaktig i samhället.

Besöksnäringen har utvecklats, både i omfattning och med tanke på hållbarhet, och är nu en av Moras viktigaste näringar. Hållbara evenemang, minskad bilturism och hänsynsfull turism är viktiga mål. Ortens unika natur- och kulturmiljöer och det allsidiga utbudet lockar människor från när och fjärran. Väl på plats blir besökaren väl omhändertagen med boende och aktiviteter som har en tydlig miljö- och hälsoprofil, där stor hänsyn tas till den lokala kulturen och den omgivande naturmiljön. Genom samarbete och hänsyn har besöksnäringen utvecklats på naturens och kulturmiljöns villkor. Säsongen är lång och här finns anpassade verksamheter kopplade till alla årstider och till möjligheter för aktivt liv och rekreation.

Hur ser då handeln i Mora ut? Näthandeln har påverkat hur och var vi handlar. Lokala butiker har anpassat sig efter kundernas behov. Centrum är viktigt, för handel, som mötesplats och för Moras identitet och karaktär. Flera av Moras kända produkter och varumärken finns här. Små butiker har öppnats, de ligger både i centrum och i bostadsnära lägen. Handelsområden finns kvar i ytterkanten men numera utan de stora omgivande parkeringsytorna, då det är vanligt att beställa varan hemifrån och sedan få varorna hemlevererade. För att bibehålla service på landsbygden har varubilen och servicepunkter blivit allt vanligare. Återanvändning av produkter av skilda slag och kretsloppstänkande är populärt.

Naturens betydelse

Naturen är nödvändig för livskvaliteten i Mora, dels som en resurs att värna för kommande generationer, dels för de sociala, ekonomiska och ekologiska värden som finns i fungerande ekosystem. Tillgång till natur har positiva hälsoeffekter och därför fredas natur- och kulturområden i tätortsnära lägen från bebyggelse, för att i stället använda dem för rekreation och upplevelse.

Grönområden nära förskolor och skolor eller där barn ofta vistas är särskilt skyddade. Utveckling och skötsel planeras tillsammans med barnen. Även i bostadsområdet engagerar sig de boende i planering och skötsel.

I den hållbara staden Mora är det viktigt att alla invånare, oavsett ålder, kön och med olika kulturella och socioekonomiska bakgrund, upplever att de är trygga, delaktiga i samhället och kan påverka och förändra sin vardag. Jämfört med tidigare, då vi bedrev ett arbete för medborgarna, bedriver vi numera ett främjande arbete tillsammans med medborgarna.

1 Strategi Hållbara Mora

1.1 Inledning

För en framgångsrik samhällsutveckling är det viktigt att ha en långsiktig balans mellan perspektiven social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Mora kommun står bakom Agenda 2030 och de 17 globala utvecklingsmål som beslutades av FN 2015. Moras framtid är beroende av den globala utvecklingen och vi kan också bidra till den. En av utgångspunkterna för hållbar utveckling är generationsperspektivet. Det innebär att den utveckling som tillfredsställer dagens behov inte får äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Barn- och ungdomsperspektivet är därför centralt i arbetet för att uppnå en hållbar utveckling. Jämlikhet och jämställdhet är andra centrala mål i Agenda 2030 och förutsättningar för att skapa en hållbar välfärd. Att säkerställa att ingen lämnas utanför är agendans huvudbudskap.

För att skapa en hållbar utveckling i en föränderlig värld måste vi bygga upp en långsiktig förmåga att hantera olika påfrestningar, anpassa oss och förnya oss vid ändrade förhållanden – det vill säga vara resilienta. Kort sagt är resiliens förmågan att hantera förändring och fortsätta att utvecklas. Det gör vi till exempel genom att ha en mångfald av lösningar i stället för att satsa allt på ett kort; involvera människor som är direkt berörda i beslutsfattandet och hela tiden fortsätta lära oss.

Syftet med Strategi Hållbara Mora är att långsiktigt skapa förutsättningar för att invånarna i Mora ska uppleva god livskvalitet. Arbeta med livskvalitet handlar också om individuella beteenden, att ställa om till det bästa för vår gemensamma hållbara utveckling. Denna version av strategi Hållbara Mora är en aktualisering och den tar ytterligare steg mot stärkt hållbarhet och målbild 2030.

Strategi Hållbara Mora utvecklar vår strategiska plan ur ett hållbarhetsperspektiv. Den är ett stöd till Mora kommuns nämnder, förvaltningar, styrelser och bolag i arbetet mot målbilden Hållbara Mora - stärkt social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Strategin utgör en spelplan och underlättar verksamheternas och medarbetarnas arbete.

1.2 Så här gör vi – förutsättningar och ansvar

Strategin ger förutsättningar för ett helhetsperspektiv inom kommunkoncernen, anger en inriktning på lång sikt och är en del av vårt styrsystem. Stöd i arbetet ges i enlighet med utvecklingsområde 1, Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora.

Kommunfullmäktige fastställer antar målbild Hållbara Mora och riktlinjer. För utvecklingsområde 9, Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle, antas målsättningar.

Strategin utgör grunden för kommunens strategiska plan, kommunplan och nämndplaner och aktualiseras varje ny mandatperiod. Uppföljning av strategin görs dels varje år i Hållbarhetsbarometern, dels i en mer omfattande uppföljning i samband med mandatperiodens avslut.

Kommunstyrelsen, nämnderna och bolags- och förbundsstyrelserna ansvarar för att strategin verkställs i sina respektive verksamheter, följs upp och återrapporeras till kommunfullmäktige.

Kommunala verksamheter, bolag och förbund ska, inom ramen för verksamhetsplanering och regelverk, omsätta hållbarhetsstrategin i åtgärder och eventuella handlingsplaner. Det innebär att varje chef och medarbetare har ansvar, inom sitt verksamhetsområde, att genomföra hållbarhetsstrategin och återrapporera resultat. Via planeringsförutsättningar får verksamheten instruktion om viktiga frågor att ta hänsyn till.

1.3 Målbild

Målbilden beskriver kvaliteter vi vill uppnå där både människa och miljö mår bra. Målbildens rubriker är: Barn och unga – fritid och skoltid, Samhällsplanering - en strategisk fråga, Hållbara transporter, Hållbart näringsliv, Naturens betydelse.

Inga större förändringar av målbilden har gjorts i denna aktualisering.

1.4 Riktlinjer

Riktlinjerna är av två slag, övergripande och specifika. De övergripande anger hur vi i den kommunala organisationen bör förhålla oss. De specifika innehåller anvisning om hur en fråga ska hanteras och är vägledande i hur tjänstepersoner bör agera.

Övergripande

- Kommunen ska vara en förebild i Agenda 2030-arbetet.
- Kommunen ska aktivt arbeta för ett jämlikt och jämställt samhälle.

Specifika

- Kommunen ska, i enlighet med Barnkonventionen, i sin verksamhet och i mötet med andra arbeta för att barn och unga ska vara delaktiga och ha inflytande i frågor som rör dem.
- Kommunen ska i samhällsplaneringen ta hänsyn till Moras betydelsefulla kultur- och naturvärden som attraktor för ett hållbart samhälle.
- Kommunen ska i sin verksamhet och i samarbete med andra arbeta för att våld i nära relationer ska upptäckas, synliggöras, förebyggas och åtgärdas.
- Kommunen ska arbeta för ett fossilfritt, energieffektivt och avfallsminimerande samhälle.
- Kommunen ska verka för en restriktiv hållning till utbyggnad av vattenkraftverk i vattendrag som är opåverkade och/eller har höga naturvärden.
- Kommunen ska i sin långsiktiga planering av bebyggelse noga överväga och värna:
  - värden i skogsområden och jordbruksmark med hotade arter och särskilda natur-, kulturmiljö- och friluftsvärden.
  - att förutsättningar för jordbruket inte försämras på lång sikt.

1.5 Önskat läge

Ett utvecklingsområde, utvecklingsområde 9, Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle, innehåller önskade lägen för år 2026, 2030 och 2045.

1.6 Utvecklings- och insatsområden

För att stärka arbetet för hållbar utveckling i Mora har tio utvecklingsområden identifierats. Nio utvecklingsområden beskriver viktiga områden för att nå målbilden 2030. Det tionde och inledande utvecklingsområdet, Stärk det tvärsektoriellet arbetet, beskriver tillvägagångssätt för att utveckla arbetet för en hållbar utveckling. Insatsområdena ska kunna anpassas till nya förutsättningar för att alltid vara aktuella. De kan kompletteras av befintliga eller kommande handlingsplaner.

1.7 Uppföljning

Hållbarhetsbarometern är kommunens verktyg för att följa upp och analysera att vi långsiktigt stärker en hållbar utveckling i Mora. Barometern ingår som en del i vår årsredovisning. Nyckeltalen är i huvudsak tagna ur Kolada, Kommun- och landstingsdatabasen. Barometern utvecklas och uppdateras kontinuerligt en gång per år. Ett Hållbarhetsbokslut, med Hållbarhetsbarometern som grund, utarbetas inför aktualisering av strategin.

2. Arbetet framåt

För att arbeta framgångsrikt med strategin och uppnå resultat och effekter för en god livskvalitet för våra medborgare ska vi under åren 2023-2026 arbeta enligt nedanstående.

Under 2023-2026 prioriterar vi att:

- inspirera till innovation och ständigt förbättra och utveckla arbetet med hållbar utveckling,
- samverka aktivt med andra offentliga aktörer, akademi, näringslivet och civilsamhället för att utveckla det hållbara samhället,
- säkerställa att viktiga processer leder i riktning mot målbild Hållbara Mora,
- erbjuda kompetenshöjande insatser och
- kommunicera och visualisera goda exempel.

3. Utvecklingsområden med insatsområden

Följande tio utvecklingsområden har prioriterats för att stärka, komplettera och utveckla kommunens strategiska plan avseende hållbar utveckling. Utvecklingsområdena ska ta oss från nuläge till målbild och har formulerats utifrån interna och externa dialoger, globala, nationella, regionala och lokala målsättningar och kunskapssamarbeten samt omvärldsspaning och analys. Vid prioritering har särskild vikt lagts vid aspekter som stärker flera dimensioner av hållbarhet samt utifrån rådande kunskapsläge om de områden som är mest avgörande för att nå effekt.

Under varje utvecklingsområde finns:

- en inledande text som beskriver möjligheter och utmaningar inom området,
- ett antal insatsområden för den kommunala organisationen,
- önskade lägen för utvecklingsområde 9 och
- hänvisningar till Mora kommuns specifika program och planer som kompletterar och utvecklar strategin.

3.1 Utvecklingsområde 1:

Stärk det tvärsektoriella arbetet för Hållbara Mora

Grundläggande för att stärka hållbarhet är ett brett ägarskap bland alla aktörer i samhället, ett ägarskap och en delaktighet som utvecklas och fördjupas över tid. Det gemensamma engagemanget, byggt på kunskap, insikt och tillit är viktiga beståndsdelar i arbetet.

Frågan om hållbar utveckling är komplex och ryms inom alla kommunens verksamheter, såväl förvaltningar som bolag och förbund. Ingen nämnd eller styrelse äger enskilt frågan om hållbarhet. Tillsammans, som en helhet i kommunkoncernen och tillsammans med andra, skapar vi bäst förutsättningar för långsiktigt hållbara lösningar. Samordning, samarbete och samverkan kräver resurser, framför allt i form av tid, men skapar å andra sidan kapacitet och nytänkande. Denna insikt bör ligga till grund för prioriteringar.

För att stärka hållbar utveckling med medborgarna i fokus behöver vi utveckla det handlingsinriktade, tvärsektoriella arbetet i tidiga skeden samt det gemensamma lärandet. Ledningens starka ägarskap och tydliga initiativ är grunden för en lyckad omställning med helhetssyn och är av betydelse för ett medarbetarskap med förändringskraft. Intern kommunikation, dialog och delaktighet skapar kunskap och förståelse för den förändring som behöver ske.

Ett antal processer som säkerställer hållbarhet har identifierats som särskilt viktiga verktyg, som exempel kan nämnas fysisk planering, digitalisering, dialog, samverkan och upphandling. Förväntningar på upphandling och hållbara offentliga affärer ökar hos både medborgare och beslutsfattare. En kommande lagändring ska säkerställa att hållbarhet genomsyrar varje skede i inköpsprocessen.

Insatsområden

- Säkerställ fungerande arbetssätt som stärker hållbar utveckling internt och externt.
- Säkerställ resurser för samverkan.
- Inspirera till innovation och utveckla arenor för kunskapsutveckling, kunskapsspridning och ett gemensamt lärande inom hållbarhetsområdet.
- Kommunicera och visualisera resultat, goda exempel och aktiviteter, internt och externt, med gemensamma budskap och ett tydligt ägarskap.
- Säkerställ att hållbarhetskrav utvecklas och används vid inköp och upphandling.
- Säkerställa systematiskt arbete med Idéburet Offentligt Partnerskap, IOP

Anknyter till Riktlinjer för upphandling och inköp i Mora kommun, Strategisk plan,
Upphandlingsplan, Upphandlingspolicy med försörjningsstrategi, Värdegrund – Mora för utveckling

Kommande dokument Riktlinje Idéburet Offentligt Partnerskap, IOP

3.2 Utvecklingsområde 2

Digitalisera för hållbar utveckling

Digitalisering pågår överallt och har stor betydelse för samhällsutvecklingen och förändrar såväl vår verksamhet som vår värld. Digitalisering är ett verktyg för att nå flera av målen i Agenda 2030. Vi går in i en digital tid som är mycket snabbföränderlig och det ställer krav på både strukturer och beteenden. För att ta tillvara digitaliseringens möjligheter behövs nyfikenhet, intresse, vilja och mod. Det är inte längre en IT-fråga utan en bred utvecklingsfråga för att stärka samhällets chanser.

Visionen, i den nationella digitaliseringsstrategin, är ett hållbart digitaliserat Sverige. Det övergripande målet är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Digitalt kompetenta och trygga människor har möjlighet att driva innovation där målmedveten ledning och infrastruktur är viktiga förutsättningar.

Insatsområden

- Säkerställa möjligheter till digital kommunikation med medborgare och myndigheter.
- Erbjud medborgare möjlighet att utföra kommunrelaterade ärenden digitalt.
- Utveckla möjligheter för ”öppna data” för att göra offentlig information mer tillgänglig.
- Säkerställa förutsättningar för hög digital kompetens hos medarbetare och säkerställ att kompetensen nyttjas.
- Skapa förutsättningar för säkrare, effektivare och förbättrad kvalitet vid handläggning.
- Införa e-arkivering i kommunens verksamheter.
- Hålla informations- och IT-säkerhet samt kontinuitetshantering på en hög nivå.

Anknyter till Riktlinjer för digitalisering, Strategi för digitalisering

3.3 Utvecklingsområde 3:

Främja hållbart företagande

Vi lever i en föränderlig värld och utmaningar - till exempel globalisering, digitalisering, migration och ändliga resurser - innebär en omställning till nya förutsättningar. Dessutom har de senaste årens pandemi och krig i vårt närområde visat hur sårbart vårt samhälle är. Mångas medverkan krävs för att leda världen i rätt riktning och företagen och företagaren, med sin innovationskraft och förmåga till samarbete, är viktiga aktörer i arbetet för att hitta långsiktigt hållbara lösningar.

Hållbart företagande handlar om att arbeta smartare, utveckla nya varor, tjänster, affärsmodeller samt kompetensförsörjning med ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i fokus. Goda livsmiljöer, fysisk infrastruktur och pendlingsmöjligheter samt teknisk utveckling och innovation är viktiga faktorer för såväl en hållbar tillväxt som samhällets attraktionskraft.

Lokalt prioriteras gemensamma satsningar på ungdomar och deras framtida yrkesval. Moraspåret engagerar näringsliv, arbetsliv och skola och främjar matchning mellan arbetsmarknadens behov, arbetskraftens kompetens och säkrar, på sikt, lokal kompetensförsörjning.

Industri, besöksnäring och handel är attraktiva, starka och viktiga näringar för Mora. Hållbarhet är ett viktigt ledord inom dessa branscher, men även för andra näringar som jord- och skogsbruk samt de kulturella och kreativa näringarna.

Länets låga självförsörjningsgrad av livsmedel utgör en utmaning liksom det resursslöeri som ineffektivt nyttjande av material utgör. Dessa utmaningar kan vändas till möjligheter för ortens företag. Genom strategiskt inköpsarbete och tydliga hållbarhetskrav i upphandlingar kan det offentliga tillsammans med näringslivet bidra till en hållbar samhällsutveckling.

Insatsområden

- Identifiera utvecklingsområden genom kontinuerlig dialog med företagare och branscher.
- Säkerställa strukturerad samverkan mellan skola och arbetsliv.
- Inspirera och sprida kunskap om goda exempel kring hållbarhetsdrivna affärsidéer och innovationer, cirkulär ekonomi och delningsekonomi.
- Använda upphandling som verktyg för att stärka ett hållbart samhälle.
- Vidareutveckla arbetet för ett kompetensförsörjningssystem som matchar lokala behov.
- Säkerställa att hållbarhetskriterier ingår i avtal vid evenemang och med arrangörer som får kommunalt stöd.

Anknyter till Bostadsförsörjningsprogram, Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering, Livsmedelspolicy, Lokal handlingsplan för besöksnäringen, Näringslivsstrategi, Riktlinje arbetsintegrerade sociala företag, Riktlinje för avtal mellan ideella föreningar/organisationer och Mora kommun angående marknadsföring, Riktlinjer för upphandling och inköp i Mora kommun, Upphandlingsplan, Upphandlingspolicy med försörjningsstrategi

Kommande dokument Kretsloppsplan

3.4 Utvecklingsområde 4:

Stödja vägen till arbete

En väl fungerande arbetsmarknad är en arbetsmarknad som präglas av hög sysselsättning och låg arbetslöshet och där hela arbetskraftens potential tas tillvara. Det bidrar till sammanhållningen i samhället och ger människor möjlighet att bidra till samhällsutvecklingen och att själva utvecklas.

En stark intern struktur behövs för att skapa bättre förutsättningar att ta emot personer utanför arbetsmarknaden. Mora kommun ska vara ett föredöme genom att våra verksamheter erbjuder anpassade anställningar, praktikplatser och kompletterande tjänster.

Insatsområden

- Ge stöd och vägledning till individer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.
- Verka för ett inkluderande arbetsliv bland Moras arbetsgivare.
- Arbeta aktivt med det kommunala aktivitetsansvaret.
- Främja utvecklingen av arbetsintegrerade sociala företag.

Anknyter till Integrationsprogram, Näringslivsstrategi, Riktlinje Arbetsintegrerade socialt företagande

3.5 Utvecklingsområde 5:

Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar

Syftet med Agenda 2030 är att åstadkomma en samhällsförändring. Detta förutsätter förändrade förhållningsätt och beteenden, vilket kräver kunskap om och engagemang för hållbar utveckling. Det är viktigt att skapa medvetenhet hos individen och förståelse i samhället för att åtgärder och beteendeförändringar måste ske. Men, det måste också skapas nya möjligheter och incitament som tillåter och underlättar nya beteenden som fungerar i vardagen.

Förskolan, grundskolan och gymnasieskolan spelar en central roll för att erbjuda barn och ungdomar kunskap och en stimulerande miljö för att de ska kunna förverkliga rättigheter och förmågor. Skolans befintliga styrdokument utgör också ett starkt stöd för lärande för hållbar utveckling.

Insatsområden

- Hitta former för beteendeinsatser utifrån devisen när det rätta blir det lätta.
- Verka för attraktivt, resurseffektivt och tillgängligt resande.
- Kommunicera goda exempel och nya lösningar internt och externt.
- Säkerställ kompetens och handlingskraft för hållbara ställningstaganden i den kommunala organisationen.
- Fördjupa lärande för hållbar utveckling utifrån skolverksamheternas läroplaner.
- Säkerställa skolans samarbete med nätverk och organisationer.
- Omsätta nationella och regionala styrdokument för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (ANDTS) i lokala åtgärder.
- Stimulera deltagande i forskningsprojekt.

Anknyter till Handlingsplan alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel, Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering

Kommande dokument Kretsloppsplan

3.6 Utvecklingsområde 6:

Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren

Alla barn och unga behöver en stadig grund att stå på. Barns relationer till sina föräldrar har stor betydelse för hälsa och fungerar som en skyddsfaktor.

En skola som bidrar till alla barns lärande och utveckling, oavsett individuella förutsättningar och föräldrars bakgrund och utbildningsnivå, utgör en avgörande faktor för barns framtida hälsa och välbefinnande. En lärmiljö som är tillgänglig ur ett pedagogiskt, socialt och fysiskt perspektiv skapar förutsättningar för alla barn och elever att ta del av lärande och gemenskap. Att utveckla människors kunskaper och kompetenser genom lärande och utbildning är centralt för att uppnå en god och jämlik hälsa. Utbildning ger bättre möjligheter till arbete och inkomst och stärker även individens förmåga att använda sina resurser. Skolan står inför ett antal utmaningar; resultat, lärarbrist, kunskapsskillnader mellan könen samt att många saknar behörighet att söka till gymnasieskolan, är några av dessa.

Lärande och utveckling av kompetenser sker även under den fria tiden och genom deltagande i idrott, kultur- och föreningsliv. Ekonomiska förutsättningar kan spela roll för hur och när man deltar.

Det hållbara samhället börjar med barnen. Genom att tidigt göra barn och unga delaktiga och stödja deras inflytande i samhället underlättas viljan att ta ställning och agera utifrån det man tror på. En lokal undersökning¹ visar att nio av tio unga ser positivt på framtiden. Samma undersökning pekar dock på att stress, sömnsvårigheter och nedstämdhet är vanliga symtom som påverkar ungas hälsa negativt. Resultaten visar på att skillnader mellan könen, bakgrund och andra förutsättningar har inverkan. Gemensamma och samordnade satsningar på ungas hälsa från olika aktörer är av stor betydelse.

Insatsområden

- Fördjupa kunskap om barnrättsfrågor och barnkonventionen i organisationen.
- Utveckla och stärka elevinflytande i skolans verksamhet.
- Stärka likvärdigt arbete med elevråd och klassråd.
- Synliggöra lärande för hållbar utveckling (LHU) i kommunens skolor.
- Tidigt identifiera elever som inte klarar kunskapsmålen eller har andra svårigheter och erbjuda adekvat stöd och säkerställa att barn och unga får möjlighet att nå sin fulla potential.
- Säkerställa satsningar mellan skola och samhälle som bygger elevers intresse och målsättningar inför framtida arbetsliv samt introducerar elever till föreningsliv och fritidsaktiviteter.
- Säkerställa samverkansformer och arbetssätt med barnets och familjens bästa i centrum.
- Erbjudna barn och unga tillgängliga kultur- och fritidsaktiviteter i en miljö som stödjer deras utveckling.
- Utveckla arbetsmetoder för att stödja ekonomiskt utsatta barn och familjer.

Anknyter till Barns och ungas hälsa - lokal överenskommelse mellan Mora kommun och region Dalarna, Handlingsplan alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel, Kultur, idrotts- och fritidspolitiskt program, Kulturpedagogisk plan

¹ Lupp 2021 (lokal uppföljning av ungdomspolitiken).

3.7 Utvecklingsområde 7:

Ge alla barn en bra start i livet

Barn har, enligt FN:s konvention om barns rättigheter, rätt till bästa uppnåeliga hälsa och goda uppväxtvillkor. En bra start i livet handlar om att ge barn goda uppväxtvillkor och goda förutsättningar för deras språkliga, kognitiva - det vill säga intellektuella funktioner - sociala, fysiska och emotionella utveckling. Det är under de första levnadsåren som grunden läggs för utveckling, inlärning och hälsa längre fram i livet. Föräldrar och nära anhöriga är viktiga för barnets utveckling. Samhället behöver utformas så att det underlättar för familjer och ger extra stöd till dem som behöver det. Samhällets olika aktörer har en viktig roll att identifiera barn och familjer som är i behov av extra stöd och kompenserande insatser, insatser som bör ske tidigt, såväl i förlopp som tidigt i ålder.

Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande och vara rolig, trygg och lärorik. Här läggs grunden för det lärande som fortsätter resten av livet. En bra förskolemiljö är viktig för alla barn och gynnar hälsoutvecklingen på både kort och lång sikt. Mest gynnas barn som lever i socioekonomiskt utsatta lägen av att förskolan håller en hög kvalitet.

Insatsområden

- Säkra en likvärdig förskola av god kvalitet för alla barn.
- Säkerställa samverkansformer och arbetssätt med barnets och familjens bästa i centrum.
- Utveckla och samordna kvalitetssäkrade och tillgängliga föräldrastödsprogram.
- Stimulera metod- och kvalitetsutveckling för språkutveckling och läsmotivation.
- Fördjupa kunskap om barnrättsfrågor och barnkonventionen i organisationen.
- Utveckla arbetsmetoder för att stödja ekonomiskt utsatta barn och familjer.
- Synliggöra lärande för hållbar utveckling (LHU) i kommunens förskolor.

Anknyter till Förskoleplan, Kulturpedagogisk plan, Plan mot diskriminering och kränkande behandling
--

3.8 Utvecklingsområde 8:

Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla

Hur vi utformar staden och våra bostadsområden påverkar hur vi arbetar, lever och förflyttar oss vilket i sin tur möjliggör en god livskvalitet. Samhällsplanering är en process där kommunen har stor rådighet och som kräver bred kunskap, involverar många aktörer och påverkas av lagstiftning. En långsiktigt hållbar fysisk planering lägger grunden för människors livsmiljöer och stärker deras förmågor. Den ger samtidigt förutsättningar för ett resilient samhälle – välfungerade, robust och flexibelt. Det betyder att viktiga samhällsfunktioner präglas av stabilitet samtidigt som de kan förändras och anpassas vid tillfälliga och mer långvariga störningar och påfrestningar.

Alla ska ha samma möjligheter till utveckling, där kommunen ansvarar för att erbjuda likvärdiga verksamheter och service. Socialt deltagande och människors tillit till varandra och till institutioner är ett kitt som får människor att vilja bidra till en hållbar utveckling. Ett omfattande föreningsliv berikar orten och spelar en viktig roll som samhällsutvecklare och samarbetspartners. För att målen i Hållbara Mora ska kunna uppnås måste barns och ungas delaktighet i samhällsutvecklingen stärkas. Även som äldre ska man känna sig delaktig och ges möjlighet att bidra. Man ska kunna åldras i trygghet med goda möjligheter till självbestämmande och självständigt liv.

Ortens unika kvaliteter bidrar till livskvalitet och en attraktiv plats, exempelvis olika former av mötesplatser, närhet till kultur- och friluftsliv, bra luftkvalitet, låga bullernivåer, biologisk mångfald och goda gång- och cykelmöjligheter. En mängd initiativ tas av olika aktörer för att öka Moras attraktionskraft. Platsens attraktivitet kan underlätta företagets behov av arbetskraft och kompetens. Hållbar samhällsutveckling är därför avgörande både för människors livskvalitet och för planetens välmående.

Insatsområden

Planering och drift

- Fullfölja den röda tråden i samhällsplaneringsprocessen för att säkerställa att intentionerna från planering överförs till effekter i genomförande och brukande.
- Utveckla strukturer för tidiga gemensamma målbilder i samhällsplaneringsprocessen.
- Säkerställa planprioriteringsprocessen för en önskad samhällsutveckling.
- Stärka sociala aspekter i planering, exempelvis mångfald, trygghet, jämställdhet och tillgänglighet.
- Inkludera revidering av Träbyggnadsstrategin i planprioritering.
- Säkerställa hållbar utveckling av bostadsområden, gång- och cykelvägar, kommunala lokaler, anläggningar och friluftsområden – attraktivt, funktionellt, flexibelt, tillgängligt, säkert och resurseffektivt.
- Beakta möjligheten att skapa multifunktionella ytor som skydd vid störningar, exempelvis dagvattenanläggningar och gröna områden vid skolor.
- Utredda möjlighet till ökat nyttjande av förskole- och skolgårdar under fritid.
- Minska användning av farliga kemiska ämnen i miljöer där barn och unga vistas.

Delaktighet

- Möjliggöra och stärka barns och ungas delaktighet och perspektiv i samhällsutveckling
- Bidra till mötesplatser för att främja gemenskap hos äldre.
- Fortsatt systematiskt arbete kring landsbygdsfrågor.
- Bidra med aktiva åtgärder inom kommunens verksamheter för att främja jämlika villkor.

Anknyter till Bostadsförsörjningsprogram, Cykelstrategi, Fördjupad översiktsplan Mora tätort, Grönstrukturplan, Handlingsprogram trygghet och säkerhet, Kultur, idrotts- och fritidspolitiskt program, Landsbygdsprogram, Näringslivsstrategi, Risk- och sårbarhetsanalys, Översiktsplan

3.9 Utvecklingsområde 9:

Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle

De senaste decennierna har forskningsrapporterna om växthusgasernas negativa effekter duggat tätt och med allt skarpare tonläge. Dessutom har pandemin satt fokus på samhällets sårbarhet, och den senaste tidens stora förändring av det säkerhetspolitiska läget i världen har med kraft påverkat det europeiska energisystemet. Tillsammans med en global ökning av energibehovet kommer detta sannolikt att medföra effekter på klimatomställningen.

Klimatförändringar påverkar redan alla bebodda områden över hela jorden. Det står klart att klimatet håller på att förändras utöver den naturliga variationen. FN:s klimatpanel, IPCC, beskriver läget som mycket allvarligt och konstaterar att det är otvetydigt att mänsklig påverkan har värmt upp klimatsystemet och det med en hastighet som saknar motstycke under åtminstone de senaste 2000 åren.

I december 2015 enades världens länder om ett internationellt klimatavtal, Parisavtalet, för att styra världen mot en värld där den globala uppvärmningen hålls väl under 2°C, men att samtidigt sträva mot 1,5°C. Om målet ska nås behöver ländernas klimatambitioner snabbt öka och utsläppen halveras varje årtionde från år 2020. 2017 antog Sverige ett klimatpolitiskt ramverk som består av en klimatlag, klimatmål² och ett klimatpolitiskt råd.

Den offentliga sektorn har ett särskilt ansvar som ett föredöme och möjliggörare. Det gäller i allt från god digital tillgänglighet, effektiva och fossilfria transporter, återvinning av material, klimatsmarta byggnadsmaterial, energieffektivisering av byggnader till de offentliga måltidernas och förbrukningsvarornas klimat- och hållbarhetsavtryck.

I Mora, liksom i många andra svenska kommuner, är transportsektorns minskade utsläpp av växthusgaser av största vikt för att våra målsättningar ska nås. I Mora utgör denna sektor drygt 70 procent av utsläppen. För att nå målsättning om ett klimatneutralt Mora kan olika typer av åtgärder som inbegriper ökad kolinlagring bli aktuella.

Insatsområden

- Säkerställa att kommunala processer bidrar till minskat klimatavtryck.
- Kvalitetssäkra fortsatt energieffektivisering i kommunala lokaler och anläggningar.
- Vid om- och nybyggnation:
  - Ställa höga krav på energieffektivitet. Utforma kontrakt så att både entreprenör och beställare stimuleras att nå ett förpliktigande mål.
  - Alltid utreda möjlighet till förnybar energi.
  - Alltid applicera livscykelanalyser vid val av teknik.
- Fortsätta omställning till en klimatsmart och effektiv kommunal fordonspark.
- Använda resfria möten som instrument för att nå miljö- och klimatmål.
- Tydliggöra transportsektorns utsläpp.
- Ta fram lokal handlingsplan för energi- och klimatarbetet.
- Ta fram plan för att hantera effekter av ett förändrat klimat.
- Utreda möjligheter till kolinlagring.
- Stimulera aktivt resande.
- Stimulera användandet av förnybar energi.
- Omsätta Dalarnas regionala energi- och klimatstrategi i lokala åtgärder.

---

² De svenska energi- och klimatmålen till 2030 och framåt

Senast 2045 ska Sverige ha nettonollutsläpp, varav minst 85 procent av reduktionen av utsläpp ska ske i Sverige. Utsläppen av växthusgaser ska vara 63 procent lägre 2030 jämfört med 1990 (gäller verksamheter som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter)

Utsläppen för inrikes transporter exklusive inrikes flyg ska vara 70 procent lägre år 2030 jämfört med 2010

Energianvändningen ska vara 50 procent effektivare 2030 jämfört med 2005 (genom minskad energiintensitet)

Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent förnybar (men det är inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft)

Önskat läge

- Mora är en klimatneutral och fossiloberoende kommun senast 2045.

Mätetal	Nuläge 2021	Önskat läge år 2026	Önskat läge år 2030
Kommunala organisationen			
Koldioxidutsläpp, tjänsteresor, ton per år	469 (-15 procent*)	Lägre än 314 (-43 procent*)	Lägre än 166 (-70 procent*)
Andel fossiloberoende fordon, procent	7	50	100
Geografiska området			
Utsläpp växthusgaser, ton per invånare och år	3,7 ** (-39 procent***)	1,7 (-72 procent***)	1,5 (-75 procent***)
Andel fossiloberoende fordon, procent	12,2	20	Minst 90

*relativt 2010 års värde (552 ton per år)

**nuläge avser år 2019

***relativt 1990 års värde (6,1 ton per invånare och år)

Anknyter till Cykelstrategi, Dagvattenprogram, Fördjupad översiktsplan Mora tätort, Grönstrukturplan, Kommunal plan för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering, Policy och plan vatten och avlopp, Resepolicy, Trafikstrategi, Översiktsplan

Kommande dokument Kretsloppsplan

3.10 Utvecklingsområde 10:

Naturens resurser är hållbart använda

Naturen är viktig ur flera aspekter till exempel biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreation. Ekosystemtjänster är ett begrepp som beskriver tjänster som naturens ekosystem ger till människan, man kan kalla det naturens gratisarbete. Människan är beroende av dessa tjänster för överlevnad och de utgör en bas i välfärden. Genom dessa tjänster får vi till exempel livsmedel, vattenrening, en bördig jord, en vacker omgivning och syre i luften. Sverige har i likhet med andra länder en utmaning när det kommer till samhällets avvägningar mellan att bevara och stärka den biologiska mångfalden - som är nödvändig för de tjänster som ekosystemet förser oss med - och att kunna nyttja naturresurser för en växande bioekonomi och ett fossilfritt samhälle. Naturen och kulturlandskapet är en viktig resurs för invånare och besökare. Inom forskningen samlas dessutom allt mer kunskap om naturens positiva effekter på vår hälsa.

Miljökvalitetsmålen; Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv, förtydligar Sveriges mål inom naturvård.

Kommunen har ansvar för det lokala naturvårdsarbetet genom samhällsplanering, skydd av områden, vård och skötsel samt för informationsspridning och kunskapsinhämtning av lokala naturvärden. Med ökad kunskap om ekosystemtjänster och grön infrastruktur kan beslut tas på bättre grund. Genom att tillvarata förutsättningar för ökad biologisk mångfald skapar vi goda och attraktiva miljöer för såväl Morabor och besökare som för ett rikt djur- och växtliv.

Insatsområden

- Värna Moras värdefulla natur- och kulturmiljövärden och säkerställ samråd med relevant kompetens.
- Vara en förebild för alternativa skötselmetoder i kommunal skog.
- Tydliggöra grönstrukturens och ekosystemtjänsternas många funktioner, exempelvis genom en grönplan för tätorten.
- Gynna biologisk mångfald genom exempelvis förändrad markskötsel, restaurering av mark och vatten.
- Vara en aktiv part vid initiativ om biologisk mångfald.
- Uppmärksamma och tillgängliggöra naturreservaten.
- Bidra till att minska föroreningar i mark, luft och vatten.
- Upphandla varor och tjänster utifrån tydliga krav för en hållbar utveckling.
- Bidra till att minimera uppkomst av avfall.
- Upprätthålla källsortering på kommunens arbetsplatser
- Fortsatt systematiskt arbete med att minska matsvinn.
- Delta i Dalarnas Luftvårdsförbunds arbete.

Anknyter till Dagvattenprogram, Fördjupad översiktsplan Mora tätort, Grönstrukturplan, Policy och plan vatten och avlopp, Riktlinjer för upphandling och inköp i Mora kommun, Upphandlingsplan, Upphandlingspolicy med försörjningsstrategi, Översiktsplan

Kommande dokument Kretsloppsplan

4. Agenda 2030 – globala mål för hållbar utveckling

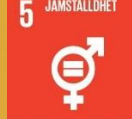

I september 2015 antog FN:s medlemsstater Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan består av 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen. Världens ledare har lovat att uppnå de 17 globala målen till år 2030. Alla länder har därmed tagit på sig ansvaret att skapa en mer rättvis, hållbar och bättre värld. Målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna: den ekonomiska, sociala och miljömässiga. De tre dimensionerna måste samverka och förhålla sig till varandra för att kunna bidra till en hållbar utveckling. På samma sätt som de tre dimensionerna är lika viktiga för att uppnå hållbar utveckling är alla mål lika viktiga, odelbara och integrerade.

Agenda 2030 gäller för alla människor och länder och vi måste arbeta gemensamt, på såväl nationell som lokal nivå, för att vi ska nå målen. De flesta av agendans mål har koppling till den verksamhet som bedrivs i kommunen. Kommunens engagemang är därför centralt.

Strategi Hållbara Mora är Mora kommuns program för hållbar utveckling och visar hur vi tar oss an Agenda 2030, de globala målen för hållbar utveckling.

4.1 Koppling Hållbara Mora och Agenda 2030

Ambitionen med strategin är att täcka in samtliga 17 mål. Varje utvecklingsområde i strategin kopplar till Agenda 2030 enligt tabell. Agendans målområden är tätt sammankopplade och överlappar delvis varandra vilket innebär att fler kopplingar mellan mål och utvecklingsområden finns och därmed kan ytterligare synergier uppnås. Se tabell nästa sida.

Utvecklingsområde	Målområde strategisk plan	Agenda 2030
1. Stärk det tvärssektoriella arbetet för hållbara Mora		
2. Digitalisera för hållbar utveckling 3. Främja hållbart företagande 4. Stödja vägen till arbete	Tillväxt och utveckling	
5. Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren 6. Utveckla lärande för hållbar utveckling och hållbara livsstilar	Livslångt lärande	
7. Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer för alla 8. Ge alla barn en bra start i livet	Livskvalitet för alla	
9. Aktivt arbete för fossilfritt och energieffektivt samhälle 10. Naturens resurser och dess ekosystem är hållbart använda	Vår hållbara kommun	